

Samarytanie

z Markowej

The Good Samaritans

from Markowa

Ulmowie – Polacy zamordowani przez Niemców za pomoc Żydom

24 III 1944 r., podczas II wojny światowej, Niemcy zamordowali polską rodzinę Ulmów razem z ukrywanymi przez nich Żydami z rodzin Didnerów, Grünfeldów i Goldmanów.

Markowa, w której rozegrała się tragiczna historia, położona jest w południowo-wschodniej części Polski, niedaleko Łańcuta, około trzystu kilometrów od Warszawy. W okresie międzywojennym (1918–1939) wieś liczyła 4500 mieszkańców, w tym około 120 Żydów. Duże wpływy na tym terenie miał ruch ludowy, dzięki któremu wykształciła się lokalna elita – rolnicy otwarci na świat i nowocześnie gospodarujący, a jednocześnie przywiązani do swojej wiary katolickiej i warunkujących ją ewangelicznych przykazań. W takiej duchowej atmosferze zostali wychowani Wiktor i Józef Ulma, którzy pobrali się w 1935 r. i wkrótce doczekali liczego potomstwa. Oprócz uprawy roli Józef zajmował się fotografią, ogrodnictwem, hodowlą jedwabników, konstruowaniem urządzeń mechanicznych, a także działalnością społeczną w ruchu spółdzielczym, Stowarzyszeniu Młodzieży Katolickiej oraz w związanym z ruchem ludowym Związku Młodzieży Wiejskiej RP „Wici”, Wiktor zaś opiekował się domem i dziećmi (Stasią, Basią, Władkiem, Franusiem, Antosiem i Marysią).

W 1942 r. okupujący Polskę Niemcy zgładzili większość markowskich Żydów. 13 XII 1942 r. pod groźbą śmierci zmusili niektórych mieszkańców Markowej do poszukiwania ukrywających się Żydów. Następnego dnia pojmane ofiary (25 osób) zamordowała niemiecka żandarmeria. Pomimo tych tragicznych wydarzeń – z pełną świadomością, że grozi za to śmierć – dziewięć polskich rodzin nadal ukrywało u siebie Żydów. Jedną z nich byli Ulmowie. Wiosną 1944 r. zostali zadenuncjowani (zapewne przez granatowego policjanta z Łańcuta). 24 III 1944 r. wszystkich Polaków (w tym sześciorgo małych dzieci i będącą w ciąży Wiktorię) razem z ukrywanymi Żydami (Saul Goldmanem i jego czterema synami, których nazywano w Markowej Szallami, a także dwiema córkami i wnuczką Chaima Goldmana z Markowej – prawdopodobnie Leą Didner i jej córką o nieznanym imieniu oraz Gołą Grünfeld) zamordowali na miejscu niemieccy żandarmi. Do końca okupacji niemieckiej w chłopskich domach w Markowej przeżyło 21 Żydów.

W 1995 r. Wiktor i Józef Ulmów zaliczono w poczet Sprawiedliwych wśród Narodów Świata. W 2003 r. Kościół katolicki rozpoczął ich proces beatyfikacyjny. W marcu 2016 r. w Markowej zostało otwarte Muzeum Polaków Ratujących Żydów podczas II wojny światowej im. Rodziny Ulmów.

THE ULMA FAMILY—POLES MURDERED BY THE GERMANS FOR GIVING AID TO JEWS

On March 24, 1944, during World War II, Germans murdered the entire Polish Ulma family, along with the Jews they were sheltering—the Didners, the Grünfelds and the Goldmans.

Markowa, the place where this tragic history happened, is situated in South-Eastern Poland, approximately one hundred and ninety miles away from Warsaw. During the interwar period (1918–1939), the village was home to 4,500 inhabitants, including 120 Jews. A vigorous rural movement in the area resulted in the formation of a local elite—farmers open to the world, utilizing modern farming techniques, but at the same time deeply attached to their Catholic faith and the commandments of the Gospel. It was in that spiritual climate that Wiktor Niemczak and Józef Ulma were married in 1935. They soon had many children. Apart from cultivating the field, Józef enjoyed photography, gardening, silkworm rearing, building machinery and engaging in social activism in the cooperative movement, the Association of Catholic Youth and the Wici Rural Youth Alliance of the Republic of Poland, which was associated with the rural political movement. Wiktor, for her part, tended to the house and their six children (Stasia, Basia, Władzio, Franuś, Antoś and Marysia).

In 1942, the Germans occupying Poland murdered the majority of Markowa's Jews. On December 13, 1942, they coerced some of the village's inhabitants, on pain of death, to search for Jews in hiding. The next day, 25 captured victims were murdered by the German military police. In spite of these tragic events—fully aware their lives were at stake and they were risking execution—nine Polish families continued to harbor Jews. The Ulmas were one of them. In the spring of 1944, they were denounced, probably by a Polish policeman from nearby village of Łańcut, who was working for the Germans. On March 24, 1944, the entire family, including their six small children and pregnant Wiktor, were murdered on the spot by the Germans along with the Jews they were sheltering: Saul Goldman and his four sons (known in Markowa as the Szalls), and two daughters and one granddaughter of Chaim Goldman from Markowa (probably Goła Grünfeld, Lea Didner and her daughter, whose name is unknown). Twenty-one Jews survived the German occupation sheltered in the houses of the farmers of Markowa.

In 1995, the State of Israel granted Wiktor and Józef Ulma the title of the Righteous Among the Nations. In 2003, the Catholic Church initiated their beatification process. In March 2016, Markowa hosted the opening of the Ulma Family Museum of Poles Saving Jews during World War II.

Samarytanie
z Markowej

The Good Samaritans
from Markowa

Środowisko rodzinne
FAMILY LIFE

1 Dom Wiktorii i Józefa Ulmów wybudowany w latach 30. XX w.
The house of Wiktor and Józef Ulma, built in the 1930s

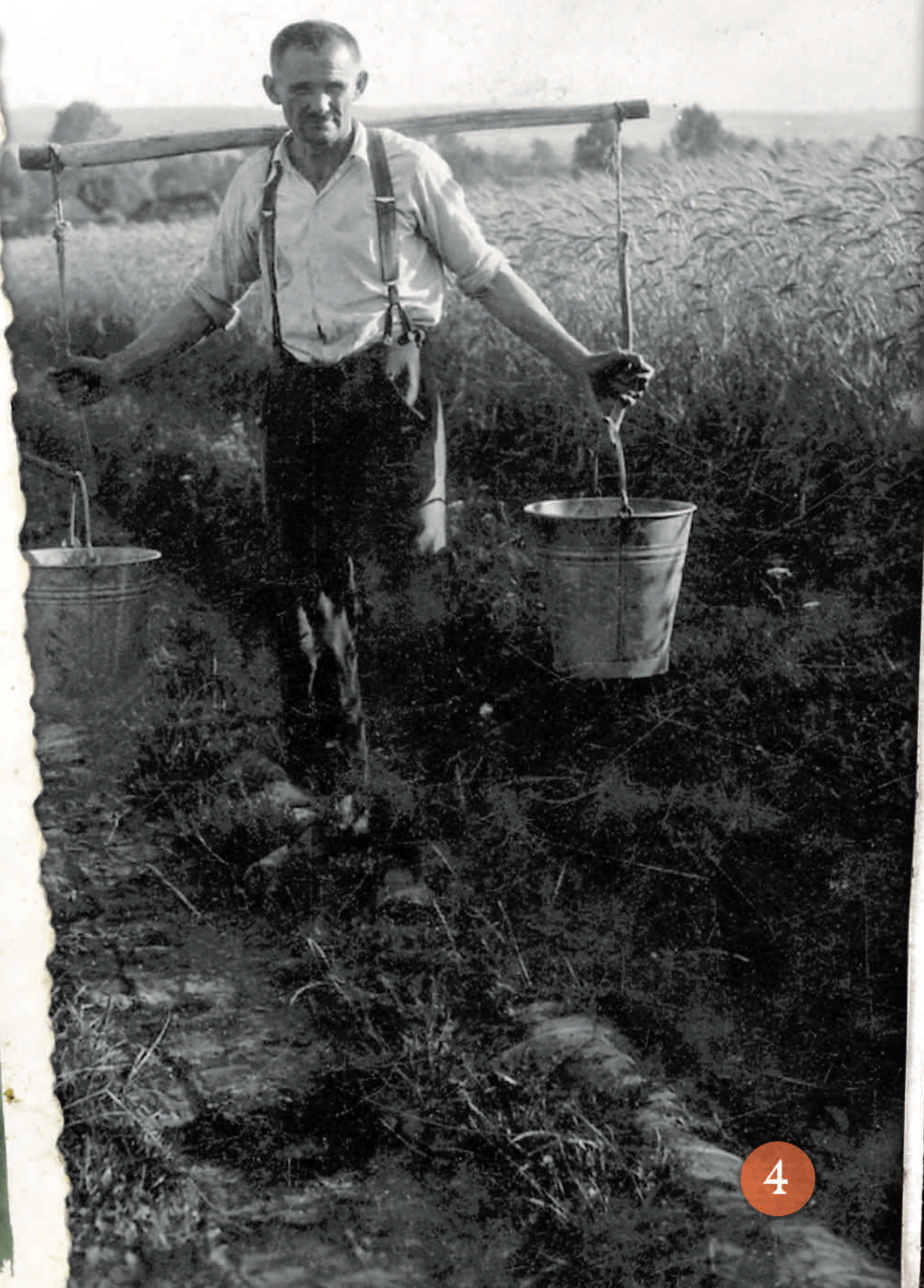
2 Józef (pierwszy z prawej) z rodzicami i braćmi
Józef (first on the right) with his parents and brothers

3 Rodzice Józefa – Marcin i Franciszka Ulmowie z córką Marią i synami Antonim i Władysławem
Józef's parents—Marcin and Franciszka Ulma—with daughter Maria and sons Antoni and Władysław

4 Wiktor z dziećmi oraz z krewnymi i sąsiadami w swoim ogrodzie
Wiktor and her children, family members and neighbors in their garden

Samarytanie
z Markowej

The Good Samaritans
from Markowa

1 Wiktor i Józef jako młodzi małżonkowie przed domem rodzinnym
Wiktor and Józef as newlyweds in front of their family home

2 Wesele Wiktorii i Józefa w dniu 7 VII 1935 r.
Wiktor and Józef's wedding day on July 7, 1935

3 Wiktor myjąca naczynia
Wiktor washing dishes

4 Józef niosący wodę w nosidłach
Józef hauling water with a yoke

5 Józef z Wiktorią w stanie błogosławionym
Józef with the pregnant Wiktor

Samarytanie
z Markowej

The Good Samaritans
from Markowa

Dzieci THE CHILDREN

1 Władzio, Stasia, Basia i Franuś w ogrodzie
Władzio, Stasia, Basia and Franuś in the garden

2 Wiktoria z dziećmi: Władzio, Stasia z Marysią na rękach, Franuś (na baranku), Basia i Antoś
Wiktoria and the children: Władzio, Stasia holding Marysia, Franuś (riding a lamb), Basia and Antoś

3 Bawiąca się Marysia
Marysia playing

4 Stasia ucząca się pisać
Stasia learning to write

5 Wiktoria pomagająca dzieciom w odrabianiu lekcji
Wiktoria assisting her children with their homework

Samarytanie
z Markowej

The Good Samaritans
from Markowa

- 1

Pismo Józefa Ulmy do Lwowskiej Izby Rolniczej z prośbą o pomoc w hodowli jedwabników

Józef Ulma's letter to the Lwów Agricultural Chamber requesting assistance with silkworm rearing
- 2

Prenumerata „Przeglądu Ogrodniczego”

Subscription to the *Przegląd Ogrodniczy* (“Gardener’s Digest”)
- 3

Dyplom Okręgowego Towarzystwa Rolniczego dla Józefa Ulmy „Za wzorową hodowlę jedwabników”

Certificate from the Regional Agricultural Association for Józef Ulma “for exemplary silkworm rearing”
- 4

List Józefa do rodziców napisany w okresie nauki w szkole rolniczej w Pilźnie

Letter from Józef to his parents, written as a student of the agricultural school in Pilzno
- 5

Dyplom Okręgowego Towarzystwa Rolniczego dla Józefa Ulmy „Za pomysłowe ule i narzędzia pszczelarskie własnej produkcji”

Certificate from the Regional Agricultural Association for Józef Ulma “for his inventive beehives and homemade beekeeping tools”

Samarytanie
z Markowej

The Good Samaritans
from Markowa

Praca na roli i w ogrodzie
FARMING AND GARDENING

1 Żniwa na polu Ulmów (kosiarze)
Harvest at the Ulmas' farm (reapers)

2 Józef pracujący w ogrodzie
Józef working in the garden

3 Wiktoria plewiąca pomidory
Wiktoria weeding tomato plants

4 Sadzenie ziemniaków
Potato planting

5 Józef w swojej pasiece
Józef in his apiary

Samarytanie
z Markowej

The Good Samaritans
from Markowa

1 Wizerunek Chrystusa Ukrzyżowanego z informacją o członkostwie Józefa Ulmy w Związku Mszalnym Diecezji Przemyskiej

Image of the Crucifixion of Christ with information about Józef Ulma's membership in the Mass Alliance of the Diocese of Przemyśl

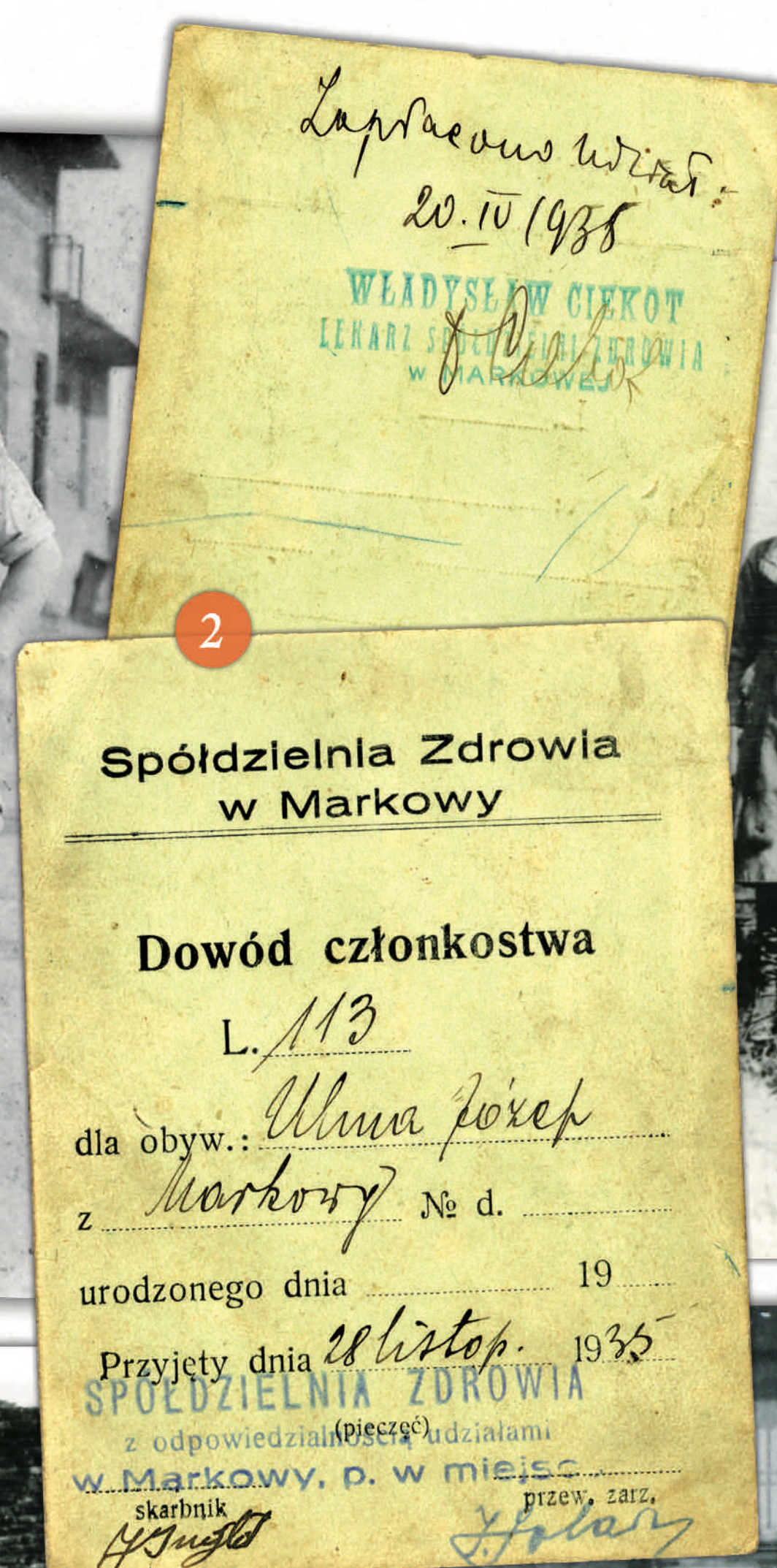
3 Kościół parafialny pw. św. Doroty w Markowej
St. Dorothy Church in Markowa

4 Zaznaczone fragmenty Pisma Świętego mówiące o miłości i miłosierdziu wobec innych ludzi (podkreślone prawdopodobnie przez Józefa lub Wiktorię)
Highlighted Bible passages discussing love and mercy toward others (probably highlighted by Józef and Wiktorina)

Samarytanie
z Markowej

The Good Samaritans
from Markowa

Działalność społeczna i artystyczna SOCIAL AND ARTISTIC ACTIVITIES

1 Józef wśród swoich współpracowników ze Spółdzielni Mleczarskiej
Józef among his co-workers from the Dairy Cooperative

2 Legitymacja Józefa jako członka Spółdzielni Zdrowia w Markowej
Józef's membership card from the Health Cooperative in Markowa

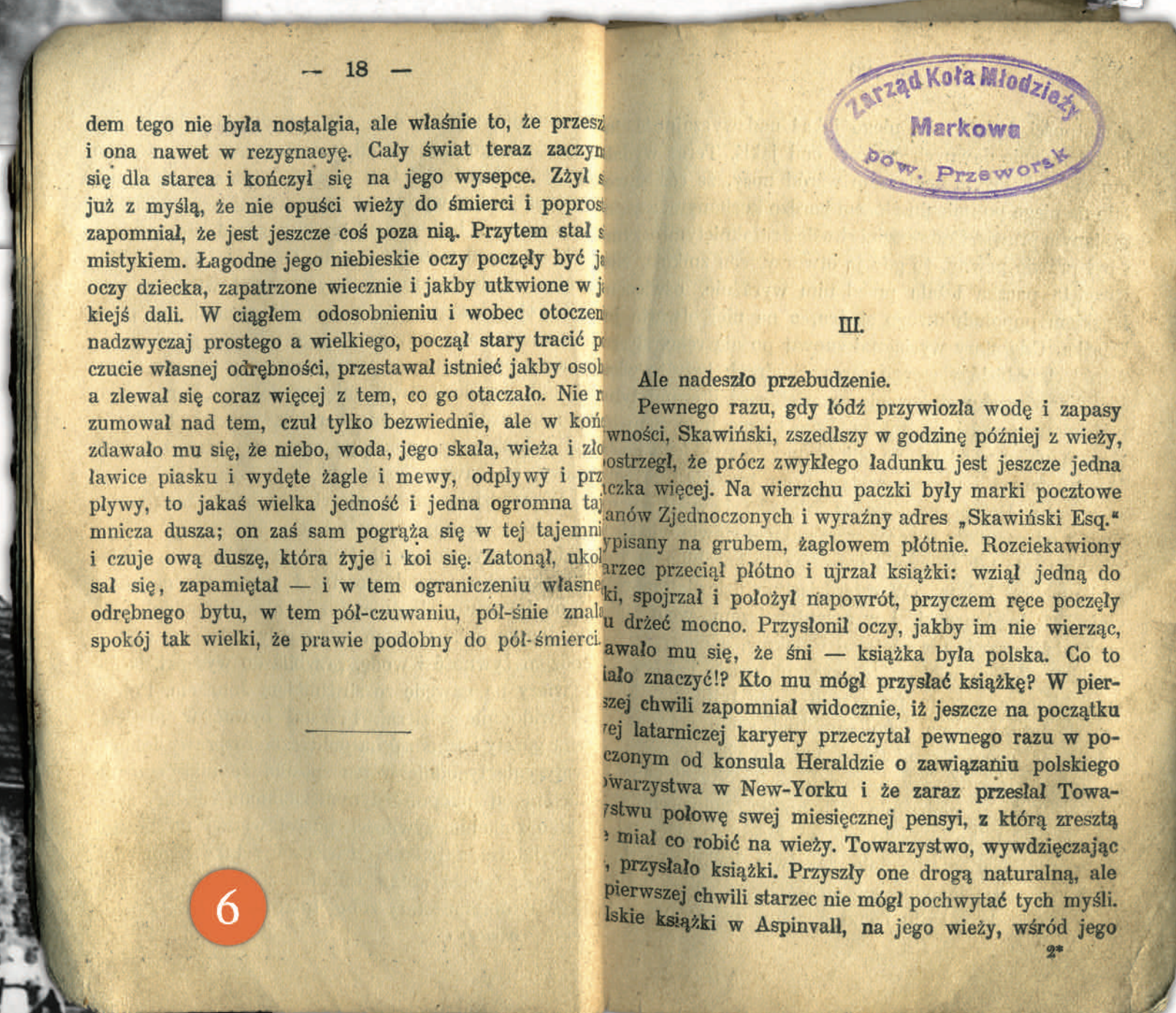
3 Aktorzy przed Domem Ludowym; siódma z lewej Wiktoria Niemczak
Actors in front of the People's Hall; Wiktoria Niemczak seventh on the left

4 Zespół teatralny ZMW RP „Wici” z Markowej przed spektaklem „Kościuszkę pod Racławicami”
Theater troupe of the Wici Rural Youth Alliance of the Republic of Poland ready to perform *Kościuszkę pod Racławicami*

5 Po premierze spektaklu „Kordian i cham”, która odbyła się w Markowej z udziałem autora Leona Kruczkowskiego
After opening night of *Kordian and the Cad* in Markowa, attended by the author Leon Kruczkowski

Samarytanie
z Markowej
The Good Samaritans
from Markowa

Działalność polityczna POLITICAL INVOLVEMENT

1 Ognisko młodzieży wiejskiej; drugi z prawej Ignacy Solarz, założyciel pierwszej w Polsce Spółdzielni Zdrowia, powstałej w Markowej w 1935 r.
The Rural Youth Association; second from the right is Ignacy Solarz, founder of the first Health Cooperative in Poland, established in Markowa in 1935

2 Józef Ulma (drugi z lewej w górnym rzędzie) z miejscowymi działaczami Stronnictwa Ludowego
Józef Ulma (second from the left in the top row) with local activists of the People's Party (*Stronnictwo Ludowe*)

3 Był premier Wincenty Witos podczas oficjalnego otwarcia w 1931 r. Domu Ludowego w Markowej
Former Prime Minister Wincenty Witos at the official opening in 1931 of the People's Hall in Markowa

4 Przemarsz mieszkańców wsi podczas Święta Ludowego w 1933 r.
Residents of Markowa marching through the village on People's Day (Święto Ludowe) in 1933

5 Uniwersytet Ludowy w Gaci (w gminie Markowa), którego kursantką była Wiktorja
People's University in Gać (in the municipality of Markowa), where Wiktorja studied

6 Książka ze zbiorów koła Związku Młodzieży Wiejskiej RP „Wici” w Markowej, którego Józef był bibliotekarzem
A book from the library collection of the Wici Rural Youth Alliance in Markowa where Józef was a librarian

Samarytanie z Markowej

The Good Samaritans from Markowa

Markowscy Żydzi

THE JEWS FROM MARKOWA

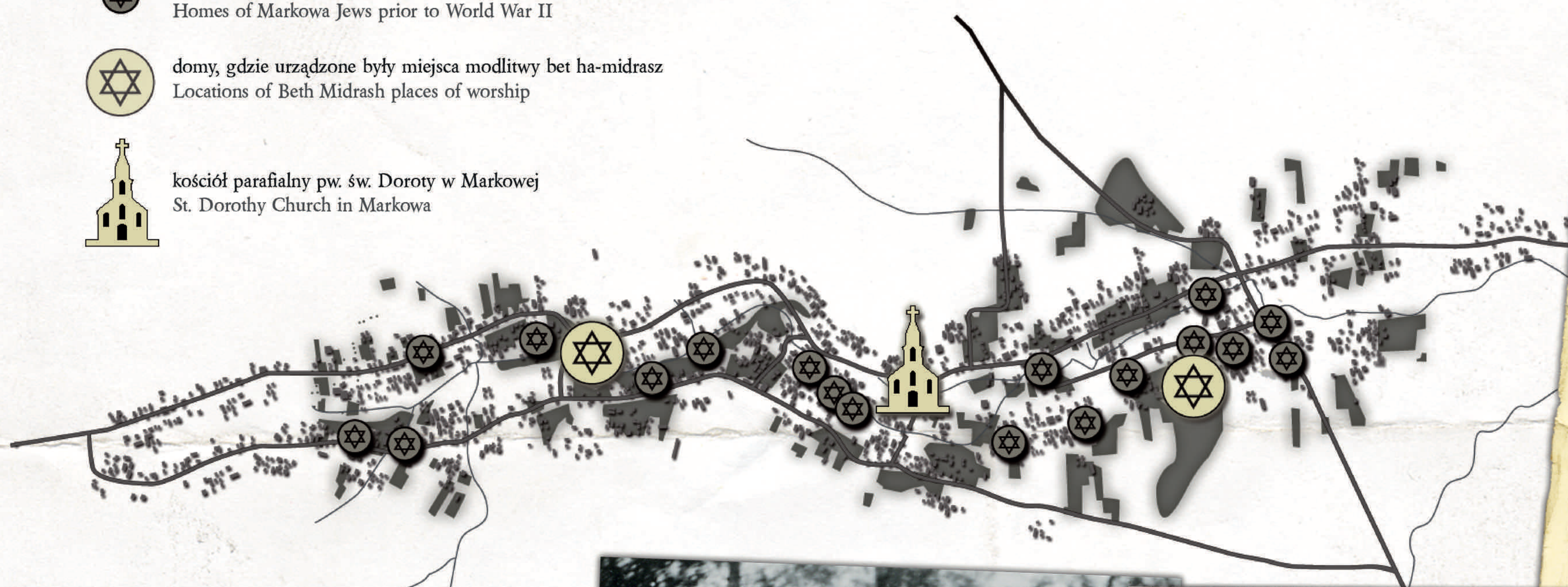
domy markowskich Żydów przed II wojną światową
Homes of Markowa Jews prior to World War II

domy, gdzie urządzone były miejsca modlitwy bet ha-midrash
Locations of Beth Midrash places of worship

kościół parafialny pw. św. Doroty w Markowej
St. Dorothy Church in Markowa

1 Szymon Szyja – markowski Żyd pochodzący z Kańczugi
Szymon Szyja—from Markowa, originated from Kańczuga

2 Żyd pasący kozę
Jewish man and a grazing goat

3 Dzieci żydowskie z Markowej ze swoim nauczycielem
Jewish children from Markowa with their teacher

4 Młodzież żydowska z Markowej (około 1940 r.)
Jewish youth from Markowa (around 1940)

5 Żydowska karczma w Markowej
Jewish inn in Markowa

Samarytanie

z Markowej

The Good Samaritans

from Markowa

Okupacja niemiecka. „Za pomoc Żydowi – śmierć!”

GERMAN OCCUPATION: “THE PUNISHMENT FOR AIDING A JEW IS DEATH!”

OBWIESZCZENIE

Za zbrodnie wykroczenia przeciwko §§ 1 i 2 Rozporządzenia o zwalczaniu napadów na dzieło niemieckiej odbudowy w Generalnym Gubernatorstwie z dnia 2. 10. 1943 (Dziennik Rozporządzeń Gen. Gub. Nr. 8243) zostali przez Sąd doraźny Dowódcy Policji Bezpieczeństwa i SD w Okręgu Krakowskim skazani na karę śmierci:

1. Kuzniec Piotr, bez zawodu, z Zagłębia, za udział w napadach bandyckich
2. Aksionow Michał, bez zawodu, z Sielczy, za udział w napadach bandyckich
3. Wiucha Bronisław, rolnik, z Chłopic, za należenie do nielegalnej organizacji
4. Brudek Franciszek, rolnik, z Chłopic, za należenie do nielegalnej organizacji
5. Kowalczyk Bronisław, cieśla, z Antoniewa, za należenie do nielegalnej organizacji
6. Dyl Ludwik, stolarz, z Polów-Antoniewska, za należenie do nielegalnej organizacji
7. Palka Ryszard, robotnik tartaczny, z Zarzecza, za należenie do nielegalnej organizacji
8. Majkut Antoni, rolnik, z Grodziska-Górnego, za podjęcie żydów przy udziale im schronienia
9. Kiper Leon, handlarz, z Jarosławia, za pomoc w handlu przez zakup zabawek rzeczy
10. Hanula Michał, spawacz, z Szówska, za należenie do nielegalnej organizacji

Na osobach pod Nr. 1-2 wyrok został już wykonany. Pozostali zasądzeni są przewidziani do utaskawienia.

Gdyby jednak w następnych 3 miesiącach nastąpiły napady na Niemców, obywateli z Rzeszą Niemiecką sprzymierzonych albo też niemieców, którzy współpracują przy odbudowie Generalnego Gubernatorstwa, to zostanie za każdy napad na jedną z tych osób przynajmniej 10 wyżej wymienionych osób doraźnie rozstrzelanych a to za czyny komunistycznych elementów, przynależni do organizacji komunistycznej i za czyny innych grup nielegalnych, do tych kół przynależne osoby. Za zamachy względnie gwałty na urzędników, które służą niemieckiej odbudowie Gen. Gubernatorstwa, zostanie z wyżej wymienionych tylko rozstrzelanych, jak to odpowiada ciężkości wypadku.

Dlatego leży w interesie nieniemieckiej ludności przez odpowiedzialną współpracę przy uniemożliwieniu aktów gwałtu oraz przez ściganie sprawców, umożliwić przewidzianym do utaskawienia skorzystanie z aktu łaski.

Krakau, dnia 23. 2. 1944

Der SS- und Polizeiführer
im Distrikt Krakau

GENERALGOVERNEMENT
DISTRIKT KRAKAU
DER KREISHAUPTMANN
IN JAROSLAU

OBWIESZCZENIE

1.

Poniżej podaję dostownie brzmienie 3-go rozporządzenia o ograniczeniach pobytu w Gen. Gubernatorstwie z dn. 15. października 1941 (Dz. Rozp. GG. Nr. 99 s. 595) do wiadomości.

Na podstawie § 5 ust. 1 Dekretu Führer'a z dnia 12 października 1939 r. (Dz. U. Rzeszy Niem. I str. 2077) rozporządzam:

Artykuł 1.

W rozporządzeniu o ograniczeniach pobytu w Generalnym Gubernatorstwie z dnia 13 września 1940 (Dz. Rozp. GG. I str. 288) ze zmianami drugiego rozporządzenia o ograniczeniach pobytu w Generalnym Gubernatorstwie z dnia 29 kwietnia 1941 r. (Dz. Rozp. GG. str. 274) wstawia się po § 4 a następujący § 4 b:

§ 4 b

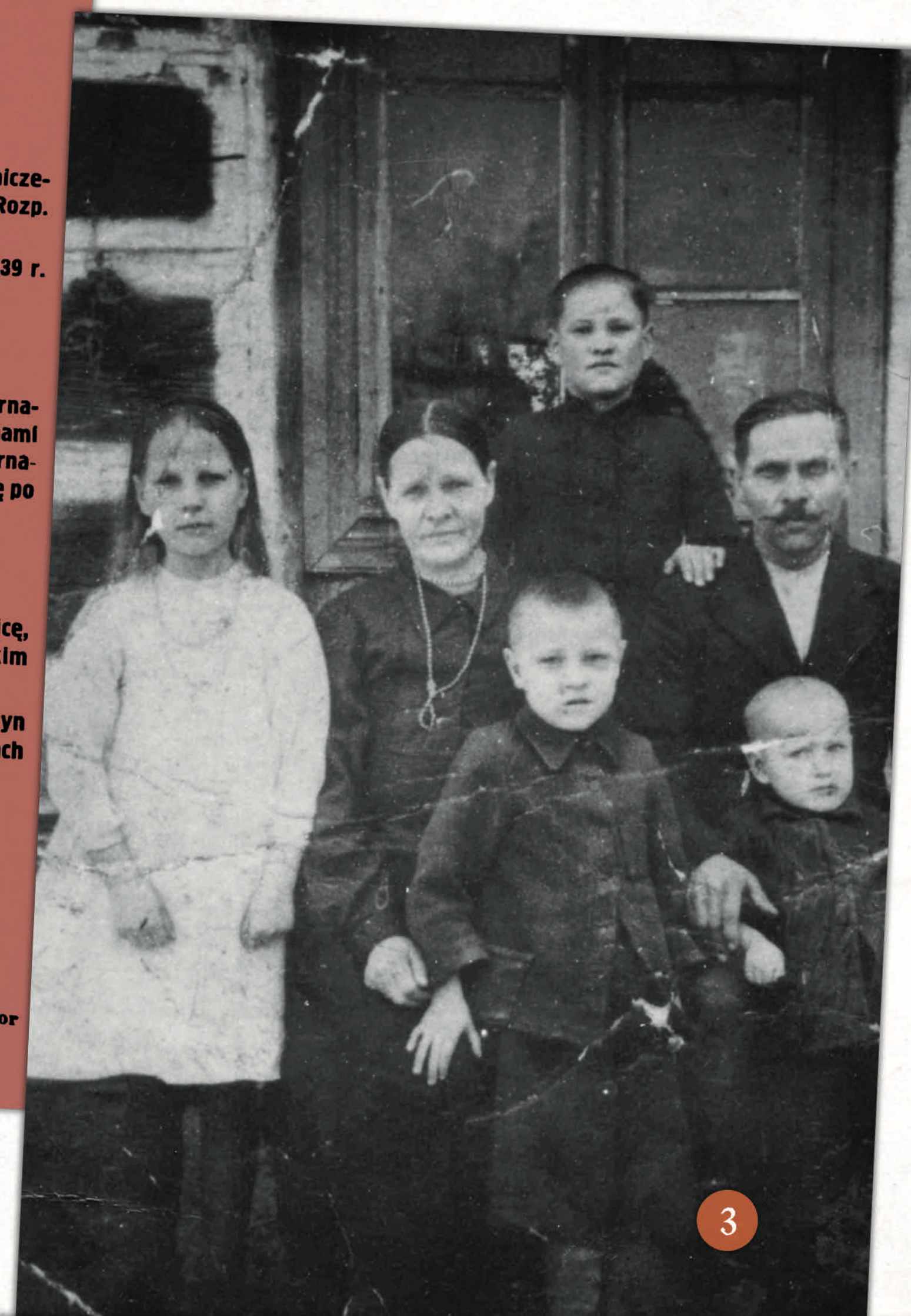
- 1) Żydzi, którzy bez upoważnienia opuszczają wyznaczoną im dzielnicę, podlegają karze śmierci. Tej samej karze podlegają osoby, które takim żydom świadomie dają kryjówkę.
- 2) Podżegacze i pomocnicy podlegają tej samej karze jak sprawca, czyn usiłowany karany będzie jak czyn dokonany. W cięższych wypadkach można orzec ciężkie więzienie lub więzienie.
- 3) Zawyrokowanie następuje przez Sądy Specjalne.

Artykuł 2.

Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Warszawa, dnia 15 października 1941.

Generalny Gubernator
FRANK

- 1 Obwieszczenie z listą skazanych na karę śmierci za łamanie niemieckiego prawa okupacyjnego, w tym za pomoc Żydom (zbiory Muzeum w Przeworsku)

Notice with a list of those sentenced to death for violating German occupation laws, including giving assistance to Jews (from the Przeworsk Museum)

- 2 Obwieszczenie, które Niemcy umieszczali także w okolicach Markowej, grożące karą śmierci Żydom opuszczającym getto, a także Polakom, którzy uciekinierom udzieliliby schronienia (zbiory Muzeum Kamienica Orsetich w Jarosławiu)

Notice posted by the Germans in the vicinity of Markowa, announcing summary execution for Jews leaving the ghetto and Poles sheltering the fugitives (from the Orsetti Mansion Museum in Jarosław)

- 3 Rodzina Kowalskich z Ciepłowa – jedna z wielu polskich rodzin zamordowanych przez Niemców za pomoc Żydom (zbiory rodziny Kowalskich). Szacuje się, że za pomoc ludności żydowskiej Niemcy zamordowali około tysiąca Polaków. Wśród nich ponad dwustu mieszkało na terenie dzisiejszego województwa podkarpackiego

The Kowalski family from Ciepłowa—one of numerous Polish families murdered by the Germans for aiding Jews (from the collection of the Kowalski family). The Germans are estimated to have murdered approximately 1,000 Poles for assisting the Jewish population. More than 200 of those were residing in today's Podkarpackie region

- 4 Niemieckie obwieszczenie, w którym władze okupacyjne ustanawiają nagrodę w postaci 100 kg żyta za wydanie ukrywających się Żydów lub pomagających im Polaków (zbiory Instytutu Pamięci Narodowej)

German notice in which the occupation authorities promise a reward of 100 kg (220 lbs.) of rye for exposing Jewish hiding places or Poles assisting Jews (from the collections of the Institute of National Remembrance of the Republic of Poland)

BEKANNTMACHUNG

In der letzten Zeit ist festgestellt worden, dass sich im Kreise jüdischer auch heute noch fremde Juden heruntreiben. Dadurch wird die Völkung des Kreises der Gefahr einer stärkeren Fleckfieber-Verbreitung ausgesetzt. An der Beseitigung dieser Gefahr muss die gesamte Bevölkerung mitarbeiten. Ich habe mich entschlossen, denjenigen Kreisbewohnern, die sich besonders erfolgreich an dieser Abwehr-Aktion beteiligen, eine Belohnung auszusprechen.

Zu diesem Zweck gebe ich folgendes bekannt:

- 1) Derjenige, welcher den zuständigen Polizeibehörden einen unerlaubt im Kreise umherziehenden Juden so namhaft macht, dass er auf Grund der Anzeige bestraft werden kann, erhält von dem Kreishauptmann kostenlos 1 m. Brotgetreide.

- 2) Die gleiche Belohnung wird zugesagt, wenn statt des Juden derjenigen amhaft gemacht wird, der einem Juden Unterkunft oder Verpflegung gewährt.

Grojec, den 19. Dezember 1941.

Der Kreishauptmann

OBWIESZCZENIE

W ostatnich czasach stwierdzono niejednokrotnie, że jeszcze dziś walczą się po powiecie grojeckim obcy Żydzi. Przez to wystawia się ludność powiatu na niebezpieczeństwo dalszego rozszerzenia tyfusu plamistego. Dla usunięcia tego niebezpieczeństwa musi współdziałać cała ludność. Postanowiłem naznaczyć nagrody dla tych mieszkańców powiatu, którzy w tej walce wezmą czynny udział i odznaczą się szczególnie dobrymi wynikami.

W tym celu podaję do publicznej wiadomości, że:

- 1) Każdy, kto poda właściwemu organowi policji Żyda, który bez zezwolenia walczył się po powiecie i to tak, by władza na skutek doniesienia mogła go ukarać otrzyma darmo od Kreishauptmanna 1 m. żyta,

- 2) taką samą nagrodę naznacza się i w tym wypadku, gdy zamiast nazwisk włóczących się Żydów poda się tych, którzy Żydom udzielają gościnę, lub doją pożywienie.

Grojec, dn. 19 grudnia 1941 r.

Kreishauptmann

Samarytanie

z Markowej

The Good Samaritans

from Markowa

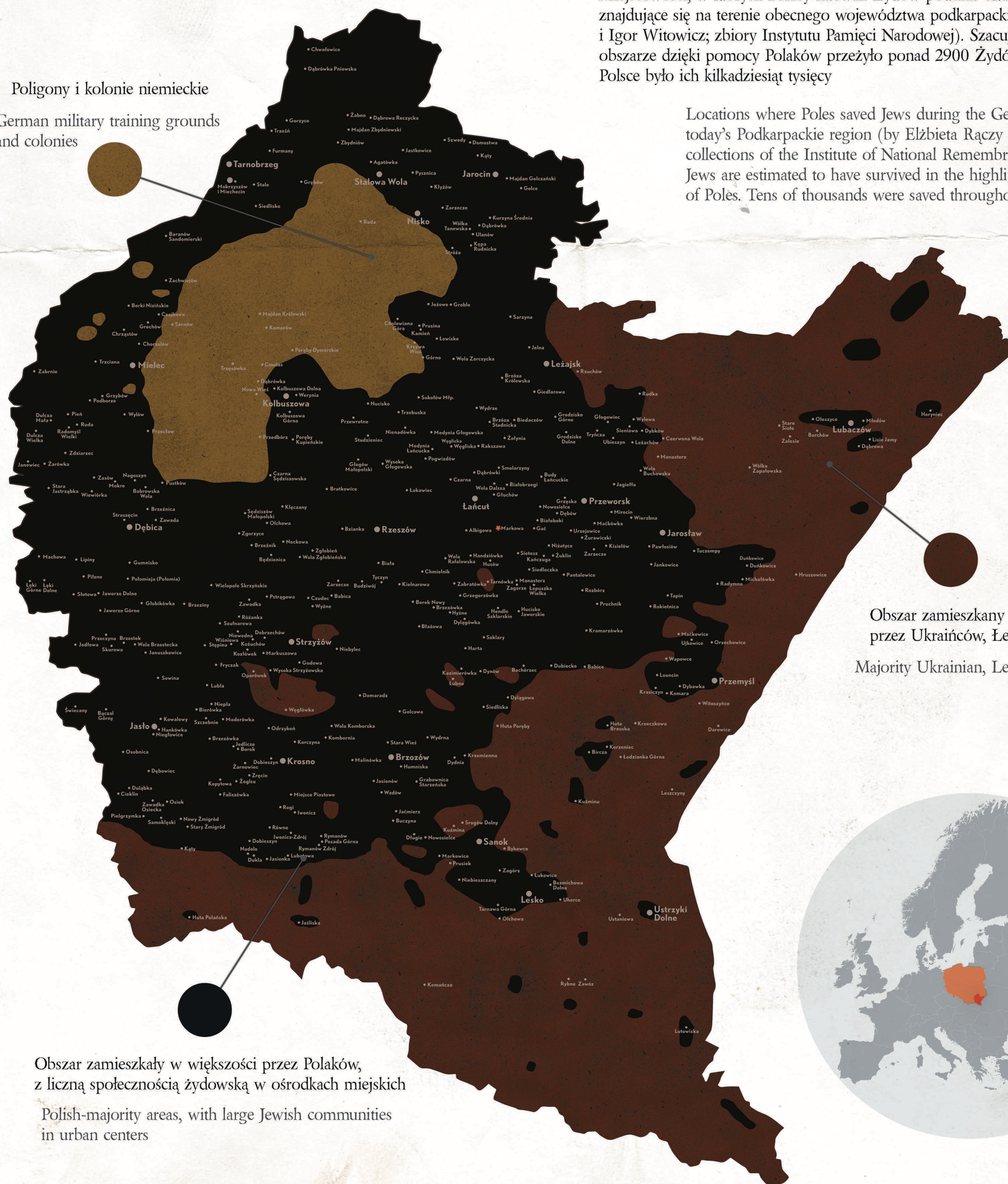
Polacy ratujący Żydów na terenie obecnego województwa podkarpackiego

POLES SAVING JEWS ON THE TERRITORY OF TODAY'S PODKARPACKIE REGION

Miejscowości, w których Polacy ratowali Żydów podczas okupacji niemieckiej, znajdujące się na terenie obecnego województwa podkarpackiego (oprac. Elżbieta Rączy i Igor Witowicz; zbiory Instytutu Pamięi Narodowej). Szacuje się, że na wskazanym obszarze dzięki pomocy Polaków przeżyło ponad 2900 Żydów. W całej okupowanej Polsce było ich kilkadziesiąt tysięcy

Locations where Poles saved Jews during the German occupation, within today's Podkarpackie region (by Elżbieta Rączy and Igor Witowicz; archive collections of the Institute of National Remembrance). More than 2,900 Jews are estimated to have survived in the highlighted area due to the help of Poles. Tens of thousands were saved throughout occupied Poland

Poligony i kolonie niemieckie
German military training grounds and colonies

Obszar zamieszkały w ponad połowie przez Ukraińców, Łemków i Bojków
Majority Ukrainian, Lemko and Boyko areas

Obszar zamieszkały w większości przez Polaków, z liczną społecznością żydowską w ośrodkach miejskich
Polish-majority areas, with large Jewish communities in urban centers

Samarytanie

z Markowej

The Good Samaritans

from Markowa

Rodziny z Markowej ratujące Żydów

FAMILIES FROM MARKOWA WHO RESCUED JEWS

miejsca, w których mieszkańcy Markowej ukrywali Żydów
Sites where the residents of Markowa concealed Jews

miejsce, w którym 24 III 1944 r. Niemcy zamordowali członków rodzin Ulmów, Didnerów, Grünfeldów i Goldmanów
The site where on March 24, 1944 the Germans murdered members of the Ulma, Didner, Grünfeld and Goldman families

miejsca, w których w 1942 r. Niemcy zamordowali 41 Żydów z Markowej i jej okolic
Sites where 41 Jews from Markowa and the surrounding areas were murdered by the Germans in 1942

cmentarz parafialny w Markowej
Parish cemetery in Markowa

kościół parafialny pw. św. Doroty w Markowej
St. Dorothy Church in Markowa

▲ Jan i Weronika Przybylakowie z dziećmi Zofią i Bronisławem ukrywali u siebie czworo Żydów: Jakuba Einhorna, który po wojnie wyjechał do Szczecina, a ponadto trzysobową rodzinę żydowską – małżeństwo Szmula i Siangę z córką Pesą, których losy są nieznane. Po wojnie Przybylakowie utrzymywali kontakt z Einhornem. ✳ Na zdjęciu Jan Przybylak (z lewej) i Jakub Einhorn

▲ Jan and Weronika Przybylak and their children Zofia and Bronisław sheltered four Jews: Jakub Einhorn, who moved to Szczecin after the war, and a Jewish family of three: the married couple of Szmula and Sianga and their daughter Pesa, whose fates are unknown. After the war, the Przybylak family remained in contact with Einhorn. ✳ Photo: Jan Przybylak (left) and Jakub Einhorn

▶ Józef i Julia Barowie z córką Janiną ukrywali u siebie pięcioro Żydów: Jakuba, Itę, Joska, Gienię i Manię Riesenbachów, którzy po wojnie wyjechali najpierw do Austrii, a następnie do Kanady

▶ Józef and Julia Bar and their daughter Janina concealed five Jews in their home: Jakub, Ita, Joska, Gienia and Mania Riesenbach, who after the war emigrated to Austria and then to Canada

▲ Michał i Maria Barowie z dziećmi Stefanią, Janiną, Weroniką, Antoniną i Antonim ukrywali u siebie troje Żydów: Chaima, Rózię i Pesię Lorbenfeldów. Po wojnie Lorbenfeldowie wyjechali prawdopodobnie do Stanów Zjednoczonych

▲ Michał and Maria Bar and their children Stefania, Janina, Weronika, Antonina and Antoni harbored three Jews: Chaim, Różia and Pesia Lorbenfeld. After the war, the Lorbenfelds probably emigrated to the United States

Samarytanie

z Markowej

The Good Samaritans

from Markowa

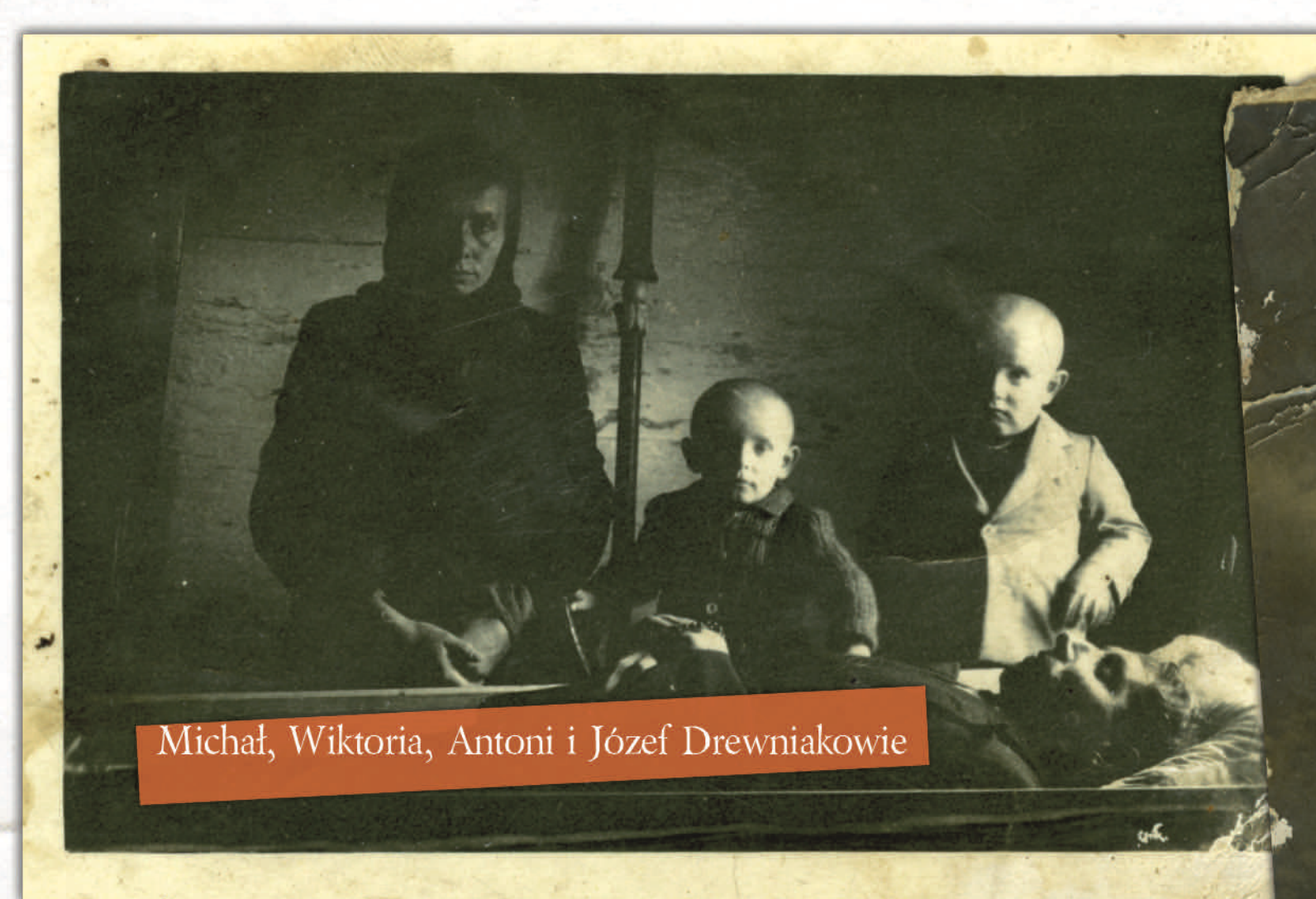
Rodziny z Markowej ratujące Żydów

FAMILIES FROM MARKOWA WHO RESCUED JEWS

▲ Michał i Katarzyna Cwynarowie z wnukiem Janem ukrywali u siebie Żyda używającego imienia Władysław, który po wojnie zamieszkał w Rzeszowie, a następnie wyjechał z Polski

▲ Michał and Katarzyna Cwynar and their grandson Jan sheltered a Jew named Władysław, who lived in Rzeszów after the war and then left Poland

▲ Michał i Wiktoria Drewniakowie z synami Antonim i Józefem ukrywali u siebie Jakuba Einhorna, który po wojnie wyjechał do Szczecina

▲ Michał and Wiktoria Drewniak and their sons Antoni and Józef hid Jakub Einhorn, who moved to Szczecin after the war

▲ Katarzyna Bar z synem Franciszkiem, córką Stefanią i wnuczką Heleną ukrywali u siebie Jakuba Einhorna, który po wojnie wyjechał do Szczecina

▲ Katarzyna Bar and her son Franciszek, daughter Stefania and granddaughter Helena hid Jakub Einhorn, who moved to Szczecin after the war

▲ Antoni i Dorota Szylarowie z dziećmi Zofią, Heleną, Eugeniuszem, Franciszkiem i Janiną ukrywali u siebie siedmioro Żydów: Miriam, Mońka, Abrahama, Reškę, Arona, Shirley i Leona Weltzów. Po wojnie Weltzowie wyjechali do Nowego Jorku. Rodziny starały się utrzymywać ze sobą kontakt. ✳ Na zdjęciu Helena Kielar z domu Szylar (pierwsza z prawej) podczas wizyty u Weltzów w Nowym Jorku

▲ Antoni and Dorota Szylar and their children Zofia, Helena, Eugeniusz, Franciszek and Janina harbored seven Jews: Miriam, Moniek, Abraham, Reška, Aron, Shirley and Leon Weltz. After the war, the Weltzs emigrated to New York. The families made efforts to remain in touch.

✳ Photo: Helena Kielar (née Szylar, first on the right) during a visit at the Weltzes in New York

Helena i Jan Cwynarowie z córkami Marią i Czesławą ukrywali u siebie Abrahama Segal, który po wojnie wyjechał do Izraela. Abraham Segal do dzisiaj utrzymuje kontakt z polską rodziną, której zawdzięcza życie. ✳ Na zdjęciu Abraham Segal z żoną Haną oraz Czesławą Lonc z domu Cwynar ze swoją rodziną

Helena and Jan Cwynar and their daughters Maria and Czesława hid Abraham Segal, who emigrated to Israel after the war. Abraham Segal continues to remain in touch with the Polish family to whom he owes his life. ✳ Photo: Abraham Segal with wife Hana and Czesława Lonc (née Cwynar) with her family

Samarytanie

z Markowej

The Good Samaritans

from Markowa

Pomoc i ofiara Ulmów

THE ULMAS' ASSISTANCE AND SACRIFICE

Nr. postionis	Anno 1944		Nomen, cognomen et conditio mortui	Religio		Sexus		Dies Vitae	Morbus et Qualitas Mortis
	Mensis	Dies		Catholica	Aut alia	Mascul.	Femin.		
17	24/3	24/3	Victoria Ulma nata Niemczak, uxor Josephi Ulma, filia Joannis Niemczak et Franciscae Koma, narobica	1	.	.	1	32 ann. 10/12 1912	suicid. tragicum
18	24/3	24/3	Stanislava Ulma filia Josephi et Victoriae Niemczak (narobica)	1	.	.	1	8 ann. 18/7 1936	suicid. tragicum
19	24/3	24/3	Barbara Hedwigis (bin.) Ulma filia Josephi et Victoriae Niemczak (narobica)	1	.	.	1	4 ann. 6/10 1937	suicid. tragicum
20	24/3	24/3	Vladislaus Ulma filius Josephi et Victoriae Niemczak (narobica)	1	.	1	.	6 ann. 5/12 1938	suicid. tragicum
21	24/3	24/3	Franciscus Ulma filius Josephi et Victoriae Niemczak (narobica)	1	.	1	.	4 ann. 3/4 1940	suicid. tragicum
22	24/3	24/3	Antoni Ulma filius Josephi et Victo- riae Niemczak (narobica)	1	.	1	.	3 ann. 6/6 1941	suicid. tragicum
23	24/3	24/3	Maria Ulma filia Josephi et Victo- riae Niemczak (narobica)	1	.	.	1	2 ann. 16/9 1942	suicid. tragicum
16	24/3	24/3	Josephus Ulma narobica, maritus Victo- riae Niemczak, filius Martini et Franciscae Kluz,	1	.	1	.	44 ann. 2/3 1900	suicid. tragicum

- 1 Zapis w parafialnej księdze zmarłych o tragicznej śmierci rodziny Ulmów
Entry in the parish death register of the tragic murder of the Ulma family
- 2 Saul Goldman z Łańcuta (trzeci z prawej). Podczas okupacji niemieckiej razem z czterema synami był ukrywany przez rodzinę Ulmów
Saul Goldman from Łańcut (third on the right). During the German occupation he and his four sons were hidden by the Ulma family
- 3 Ukrywani przez rodzinę Ulmów czterej synowie Saula Goldmana
The four sons of Saul Goldman, sheltered by the Ulmas
- 4 Zdjęcie markowskich Żydówek, które Niemcy zabili 14 XII 1942 r. Zdjęcie wykonał Józef Ulma około 1940 r. W dniu 24 III 1944 r. padły na nie krople krwi ofiar kolejnej niemieckiej zbrodni
Photograph of Jewish women from Markowa killed by the Germans on December 14, 1942. This photograph was taken by Józef Ulma around 1940. The photo shows drops of blood from the victims of another German atrocity, committed on March 24, 1944

Samarytanie

z Markowej

The Good Samaritans

from Markowa

1 Obraz Sług Bożych Rodziny Ulmów
(autorstwa Marii Monikowskiej-Tabisz)
Painting of the Ulma Family, Servants
of God (by Maria Monikowska-Tabisz)

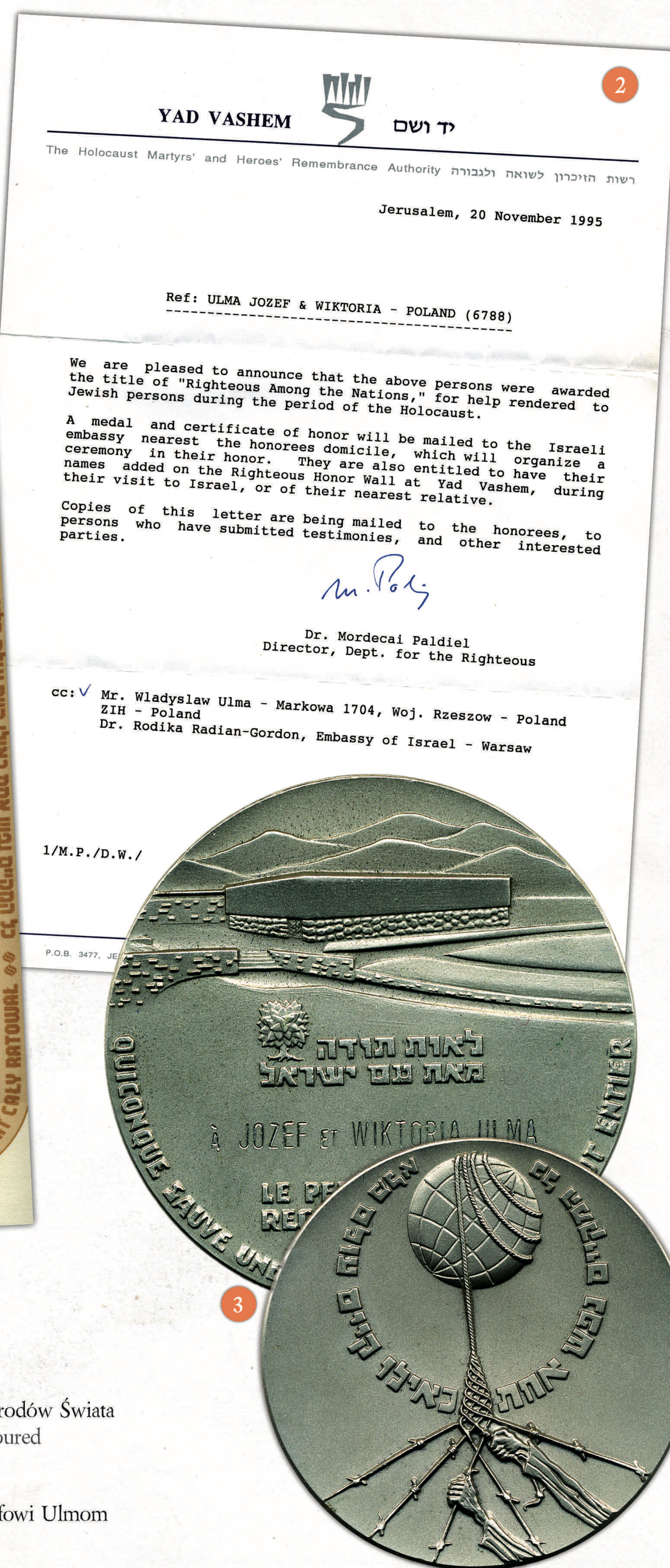

2 Mogiła rodziny Ulmów na cmentarzu parafialnym w Markowej
The Ulmas' family tomb at the parish cemetery in Markowa

3 Dokumenty procesu beatyfikacyjnego rodziny Ulmów
Documents of the Ulmas' beatification process

Samarytanie
z Markowej
The Good Samaritans
from Markowa

Sprawiedliwi Wśród Narodów Świata RIGHTEOUS AMONG THE NATIONS

- 1 Dyplom Sprawiedliwych wśród Narodów Świata dla Wiktorii i Józefa Ulmów
Certificate of the Righteous Among the Nations awarded to Wiktorina and Józef Ulma
- 2 Pismo Yad Vashem informujące rodzinę o uhonorowaniu tytułem Sprawiedliwych wśród Narodów Świata
Letter from the Yad Vashem Institute notifying relatives of the Ulmas' that the latter are honoured with the Righteous Among the Nations title
- 3 Medal Sprawiedliwych wśród Narodów Świata przyznany przez Yad Vashem Wiktorii i Józefowi Ulmom
Medal of the Righteous Among the Nations for Wiktorina and Józef Ulma

Samarytanie
z Markowej
The Good Samaritans
from Markowa

Pamięć o rodzinie Ulmów

REMEMBRANCE

1 Pomnik poświęcony rodzinie Ulmów odsłonięty w Markowej w 60. rocznicę zbrodni (2004)

Memorial to the Ulma family unveiled in Markowa on the 60th anniversary of their murder (2004)

3 Watykan, 13 XI 2013 r. – poświęcenie przez papieża Franciszka (z udziałem Bogdana Romaniuka – Wicemarszałka Województwa Podkarpackiego i ks. Seweryna Wagnera z archidiecezji przemyskiej) kamienia węgielnego pod Muzeum im. Ulmów

The Vatican, November 13, 2013. Dedication of the cornerstone of the Ulma Family Museum by Pope Francis (with Bogdan Romaniuk, Deputy Marshal of the Podkarpackie Region, and Fr. Seweryn Wagner of the Archdiocese of Przemyśl-participating)

2 Wizyta w Markowej izraelskiej młodzieży z Jerozolimy podczas nadania Szkole Podstawowej i Gimnazjum w Markowej imienia Sług Bożych Józefa i Wiktorii Ulmów z Dziećmi (2006)

Young Israelis visiting Markowa from Jerusalem for the ceremonial naming of the Józef and Wiktoria Ulma Servants of God Elementary and Middle School in Markowa

4 Markowa, 20 XI 2013 r. – wmurowanie (m.in. przez Marszałka Województwa Podkarpackiego Władysława Ortyla i ks. abp. Józefa Michalika) kamienia węgielnego pod Muzeum im. Ulmów

Markowa, December 20, 2013. Władysław Ortyl, Marshal of the Podkarpackie Region and Archbishop Józef Michalik laying the cornerstone of the Ulma Family Museum

Samarytanie

z Markowej

The Good Samaritans

from Markowa

Muzeum Polaków Ratujących Żydów podczas II wojny światowej im. Rodziny Ulmów w Markowej

THE ULMA FAMILY MUSEUM OF POLES SAVING JEWS IN WORLD WAR II, MARKOWA

W 2008 roku Sejmik Województwa Podkarpackiego jednomyślnie wyraził wolę powołania w Markowej Muzeum Polaków Ratujących Żydów. W imieniu Samorządu Województwa, który przekazał środki na realizację tego projektu, prace prowadzone były przez Muzeum-Zamek w Łańcut. Częściowego wsparcia udzieliły także Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz Gmina Markowa. Muzeum zostało otwarte w marcu 2016 roku. Jego projekt został opracowany przez Nizio Design International. Minimalistyczna formuła architektoniczna ma w zamyśle podkreślać drastyczność ówczesnych wydarzeń i śmiertelne niebezpieczeństwo grożące osobom niosącym pomoc Żydom pod okupacją niemiecką. Na placu muzealnym znajduje się pomnik poświęcony Ofiarom Holokaustu oraz tabliczki z nazwiskami Polaków zamordowanych za pomoc Żydom na terenie województwa podkarpackiego. Z kolei na monumentalnej ścianie umieszczono tabliczki z nazwiskami Polaków Ratujących Żydów na Podkarpaciu. Nowoczesna, multimedialna scenografia opisana jest w trzech językach: polskim, angielskim i hebrajskim. Tematyka wystawy stałej dotyczyć będzie nie tylko regionu. W przyszłości uzyska perspektywę ogólnopolską, prezentując historię ratowania Żydów przez Polaków na tle realiów niemieckiej okupacji podczas II wojny światowej.

In 2008, the Podkarpackie Provincial Assembly voted unanimously to establish a Museum of Poles Saving Jews in Markowa. On behalf of the Assembly, which provided the financing for the project, construction was undertaken by the Castle-Museum in Łańcut. Partial support was also provided by the Ministry of Culture and National Heritage and the municipality of Markowa. The Museum opened in March 2016. The building was designed by Nizio Design International. Its minimalist architectural form is meant to highlight the drama of the events and mortal danger threatening those who aided Jews during the German occupation. The Museum Square is home to a monument commemorating Holocaust Victims and memorial plaques with names of Poles murdered for assisting Jews in Podkarpackie Province. The monumental wall is lined with plaques commemorating the names of Poles Saving Jews in Podkarpackie. The modern, multimedia exhibition design is available in three languages: Polish, English and Hebrew. The topics of the permanent exhibition will not be limited to the region: in future, the exhibition will have a national scope, presenting the history of Jews saved by Poles against the backdrop of the German occupation during World War II.

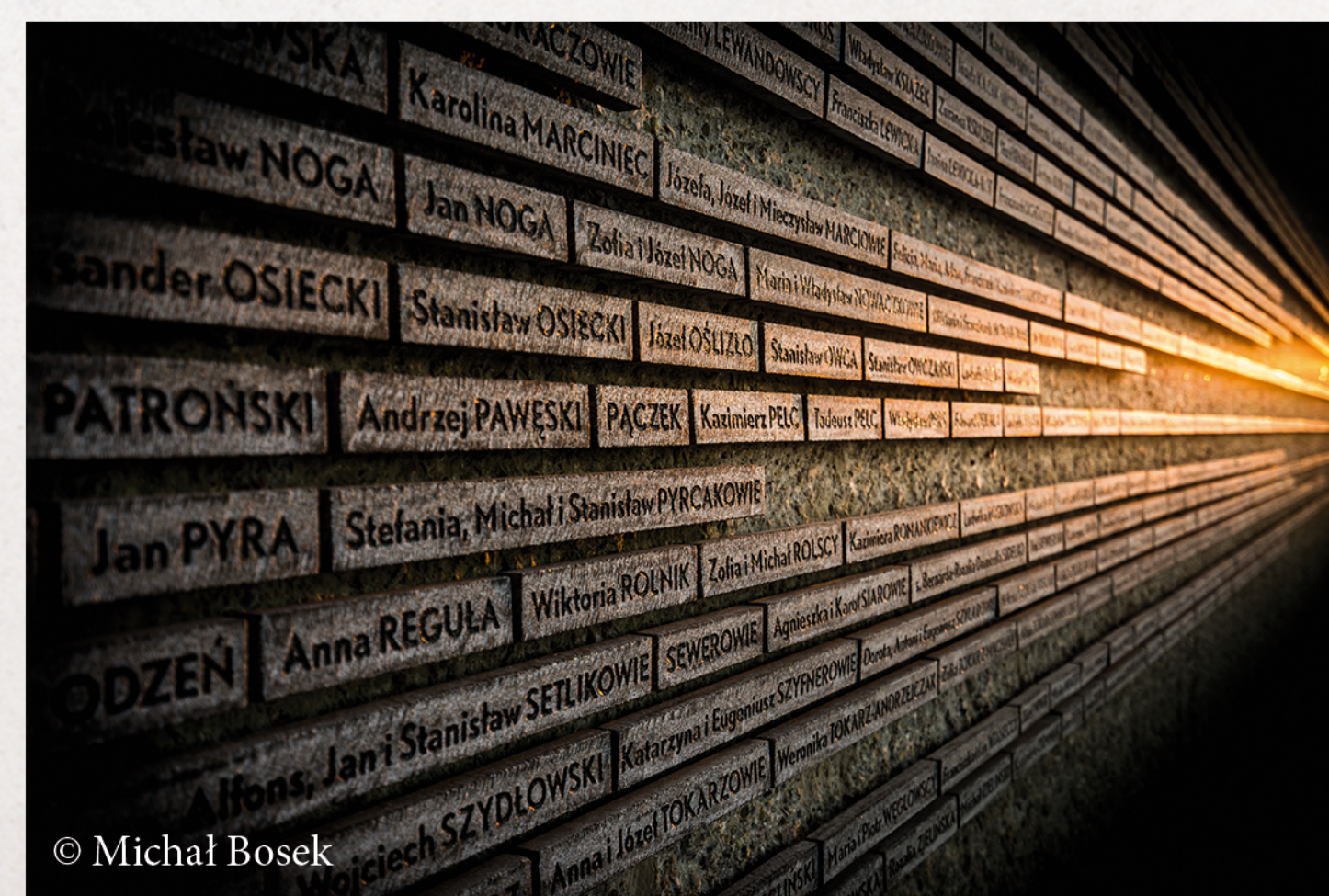
© Concept Music Art / Grzegorz Kozak

© Nizio Design International

© Sławomir Kasper

© Michał Bosek

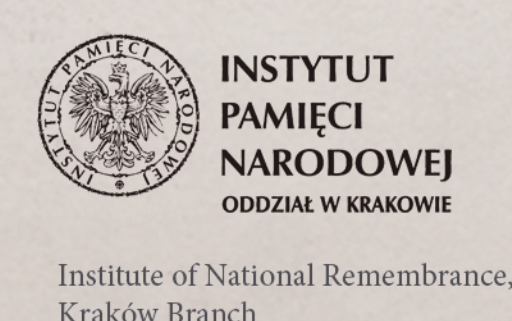

THE ULMA FAMILY MUSEUM
OF POLES
SAVING JEWS
IN WORLD WAR II

Patron Honorowy Wystawy:
Honorary patronage of the exhibition:

Organizatorzy:
Organizers:

Partner: Ministerstwo Spraw Zagranicznych RP
Partner: Ministry of Foreign Affairs of the Republic of Poland

Autor wystawy: dr Mateusz Szpytma (Muzeum Polaków Ratujących Żydów, Instytut Pamięci Narodowej)
Author: Dr Mateusz Szpytma (Museum of Poles Saving Jews, Institute of National Remembrance)

Opracowanie graficzne: Marcin Krzanicki
Graphic design: Marcin Krzanicki

Opracowanie graficzne map na podstawie badań i materiałów Oddziałów Instytutu Pamięci Narodowej w Rzeszowie i Krakowie, oraz wizualizacja Muzeum: Nizio Design International
Graphic design of the maps, based on research and materials from the Institute of National Remembrance Branches in Rzeszów and Cracow, and visualization of the Museum: Nizio Design International

Produkcja: Urząd Marszałkowski Województwa Podkarpackiego. Koordynacja: Krzysztof Zajączkowski
Produced by: Marshal's Office of the Podkarpackie Region. Coordination: Krzysztof Zajączkowski

Organizatorzy wyrażają podziękowania za udzieloną pomoc osobom i instytucjom, które udostępniły materiał ikonograficzny
The organizers wish to thank all persons and institutions who assisted them by sharing graphic materials